

VATT/353/00.03.01/2025

Lausunto: HE arvonlisäverolain 85 §:n ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b §:n muuttamisesta

HE 93/2025 vp esittää arvonlisäverolain 85 §:n muuttamista. Esityksen pääasiallinen sisältö on alentaa nykyinen 14 %:n alv-kanta 13,5 %:iin ja samalla siirtää Yleisradiotoimintaan sovellettu 10 %:n alv 13,5 %:n kannalle.

Esityksen mukaan arvioidaan, että valtion verotulot vähenevät noin 150 miljoonalla eurolla vuoden 2026 tasossa staattisesti arvioituna. Jos huomioidaan mahdollinen kysyntävaikutus, verotulot voivat vähentyä 140 miljoonalla eurolla.

Kysyntävaikutuksen arvioinnissa on kuitenkin suurta epävarmuutta. On epäselvää, siirtyykö pieni 0.5 prosenttiyksikön alv:n alennus kuluttajahintoihin, ja miten kuluttajat reagoisivat pieneen hinnanalennukseen. Alv:n alennus on pieni, jolloin kysyntävaikutus jää väistämättä hyvin pieneksi. Myös on todettava, että pieni arvonlisäveron alennus aiheuttaa häviävän pienen muutoksen kuluttajien kulutuskorin hinnoissa, jolloin esitetyn alv:n alennuksen vaikutus kansalaisten ostovoimaan on hyvin pieni. Samasta syystä vaikutukset tulonjakoon ovat hyvin pieniä. Siten alv:n alennuksen merkittävin suora vaikutus kohdistuu valtion verotuloihin niitä pienentävästi.

Esitystä arvioitaessa on hyvä katsastaa isompaa kuvaa arvonlisäveroon ja sen alennettuihin kantoihin liittyen. Nykyisellä 14 %:n alennetulla alv-kannalla ovat muun muassa elintarvikkeet ja ravintolaruoka. Aiempien tutkimusten nojalla näiden tuotteiden kulutukseen alennetulla alv:lla on vain vähän vaikutusta (ks. esim. Harju, Kosonen ja Skans 2018). Kuitenkin erityisesti pienituloisten osalta suhteellisen suuri osa käytettävissä olevista tuloista menee esimerkiksi elintarvikkeisiin. Pienituloisten osalta reaalin ostovoima on heikentynyt viime aikoina esimerkiksi sosiaaliturvaan kohdistuneiden leikkausten takia, jolla voi olla talouskasvua haittaavia vaikutuksia. Siten erityisesti pienituloisten ostovoiman lisääminen voisi avittaa Suomen talouskasvua eteenpäin.

Alv-kannan alentaminen ei kuitenkaan ole tehokasta julkisten varojen käyttöä pieni- ja keskituloisten ostovoiman parantamisen näkökulmasta. Tämä johtuu siitä, että euromääräisesti eniten arvonlisäveroa kertyy suurituloisilta kuluttajilta. Tästä syystä alennettu alv johtaa suhteessa pienituloisten ostovoiman lisäämiseen suureen verotulojen vähenemisen suurituloisilta kerätyn alv-tulojen vähenemisen kautta. Kun valtion tuloja ja menoja yritetään tällä hetkellä tasapainottaa, voi tuota valtion verotulojen alenemista tarkastella kriittisesti. Esimerkiksi Mirrlees reviewissä (Mirrlees Review: Tax by Design 2011) esitetään seuraavanlaista ratkaisua, joka on parempi valtion verotulojen näkökulmasta, eikä tulonjaollisesti heikennä tilannetta nykytilanteesta. Nostetaan alennetut arvonlisäverokannat pääkannalle, mutta kompensoidaan tästä johtuva käytettävissä olevien tulojen laskua pienituloisille tulonsiirroilla. Tämän toimenpiteen seurauksena verotulot voivat kasvaa karkeasti arvioiden noin miljardilla eurolla, riippuen muutoksen yksityiskohdista. Tällaisella muutoksella kuluttajahinnat nousisivat kiihdyttäen inflaatiota, mutta kokonaisuutena maltillisesti. Kaikkein suurimmat negatiiviset vaikutukset ostovoimaan ja siten talouskasvuun olisivat pelkkää alv:n nostoa hillitymmät tulonsiirroilla tapahtuvan kompensaation kautta pienituloisille.

23.10.2025

VATT/353/00.03.01/2025

Tuomas Kosonen
Tutkimusprofessori

Jakelu Sara Kuitunen
Eduskunta / Verojaosto

Lähteet:

Harju, J., Kosonen, T. ja Skans, O., N. (2018) "Firm Types, price-Setting strategies, and consumption-Tax incidence," Journal of Public Economics, Volume 165, Pages 48–72.

Mirrlees Review: Tax by design (2011) Chapter 9, Broadening the VAT Base. Kirjoittaneet: Stuart Adam, Tim Besley, Richard Blundell, Stephen Bond, Robert Chote, Malcolm Gammie, Paul Johnson, James Mirrlees, Gareth Myles, James M. Poterba.